

Lourdes Toledo

Lluny d'Amèrica

Edicions del Bullent

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA
REGIDORIA DE PATRIMONI I RECURSOS CULTURALS

Premis Literaris "Ciutat de València" 2022

Un jurat presidit per Giuseppe Grezzi, i format per Antonio Ariño, Joaquina Barba, Núria Cadenes i Antoni Defez acordà concedir el Premi "Josep Vicent Marqués" d'assaig en valencià, dels XL Premis "Ciutat de València", a l'obra *Lluny d'Amèrica*, escrita per Lourdes Toledo.

1a edició: març de 2023

© 2023 Lourdes Toledo Lorente
Il·lustració de la coberta d'Anna Roig

© 2023 Edicions del Bullent
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya ☎ 961 590 883
info@bullent.net • www.bullent.net

Disseny de la col·lecció: Miquel Mollà
Assessorament lingüístic: Miquel Ábalos, Maria Guasp
ISBN: 978-84-9904-269-5
Dipòsit legal: V-312 -2023

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, comprenent-hi la reprografia i el tractament informàtic, o la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec sense l'autorització escrita de l'editor resten rigorosament prohibides i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

I tots els ocells de l'univers bescanten, xafardegen, xisclen, xerriquen, criden, reflen, es tornen bojós perquè Déu els beneeixi quan el dia haja acabat, com si mai no hagués tingut ahir i no tornés mai el demà. Només perquè és avui, avui. Sense pensar en el futur ni en el passat. Avui. Hurra. Hurra!

SANDRA CISNEROS

Els viatges són els viatgers.

Allò que veiem no és el que veiem, sinó allò que som.

FERNANDO PESSOA

ÍNDEX

LLUNY	9
LLUNY	11
L'ÚLTIMA NIT	15
COSTUMARI AMERICÀ	18
MENJAR I TECLEJAR	20
ELOGI DE LA <i>SIESTA</i>	22
MATEN MÉS LENTAMENT, PERÒ AMB SABOR	23
POSAR-SE MALALT(A) ALS ESTATS UNITS	25
ELS NORD-AMERICANS NO FAN CUA	26
HO SENT, NO HO TINC EN L'AGENDA	27
QUE BONIC ÉS VIATJAR!	28
UNA VIDA PLASTIFICADA.....	34
EL GRAN GERMÀ	37
PAGOSA, <i>PA GOSAR</i>	40
<i>TGIF (THANKS GOD IT'S FRIDAY)</i>	
GRÀCIES A DÉU, PER FI ÉS DIVENDRES!	45
PIANÍSSIM.....	49
LES DEU MIL ONES.....	53
LAS LOBAS EN LOS LOBOS.....	56
LAS MIGAS I EL BOURBON	58
PER AMOR A APRENDRE	63
A L'ANASAZI AMB SILVANA	67
EN SENYAL DE PROTESTA	69
ELS MEUS LLIBRES AMERICANS.....	73
ELS MEUS LLIBRES AMERICANS.....	75
ALFRED KAZIN I EL PONT DE BROOKLYN.....	88
JOHN FANTE, UN XICOT DE BOULDER A LOS ANGELES	94
ALWAYS MAYA ANGELOU	100
ANNIE DILLARD: <i>VIURE ESCRIVINT</i>	104
LA CIUTAT VIBRA AMB VIVIAN GORNICK	108
LUCIA BERLIN I ELS PAISATGES DE NOU MÈXIC	111
VALERIA LUISELLI I LES VEUS DEL DESERT	115
SHERMAN ALEXIE I JOY HARIO,	
UN INDI AMB HUMOR I UNA DONA VALENTA.....	118
BARBARA KINGSOLVER	
I LES ANTIHEROÏNES NORD-AMERICANES.....	121
CHICAGO EN VEU XICANA	124
MERCÈ RODOREDA VIATJA EN TAXI AMB SANDRA CISNEROS.....	131

LA LITERATURA CATALANA SEDUEIX ELS ESTATS UNITS	135
UNA VIDA EN SÈRIE.....	144
NOTES EN LA CARRETERA.....	155
CLINT EASTWOOD	
I L'EDAT DE JUBILACIÓ (ALS ESTATS UNITS).....	157
HIT THE ROAD.....	160
CAP A ASPEN AMB PARADA A EL VALLECITO.....	165
BLUFF AND THE FOUR CORNERS.....	168
MONUMENT VALLEY: UNA VALL MONUMENTAL.....	171
MI TROQUITA, UN COTXE DE DEALERS.....	174
RANCHO CARRERA I ELS HERNÁNDEZ	177
LES BIBLIOTEQUES.....	179
ITINERARIS CENTRE AMERICANS: NICARAGUA.....	181
L'ARRIBADA A NICARAGUA: DE MANAGUA A OCOTAL.....	183
ELS CHAVARRÍA.....	188
D'OCOTAL A SAN JUAN DEL SUR	196
NICARAGUA AMB NOSTÀLGIA.	
CASA VIEJA, TROVAS I TERTULIAS	202
AMÈRICA ENCARA MÉS LLUNY.....	207
AMÈRICA ENCARA MÉS LLUNY.....	209
CENTRAL AVENUE.....	213
WAITING FOR THE SNOW TO FALL.....	216
NOVA YORK-ALBANY (BY BUS)	218
MOLA EL MOLE.....	221
ATERRATGE AL LUCINANT.	
TORNANT DE MÈXIC CAP A NOVA YORK.....	224
THE VISIT	226
A LONELY SATURDAY	228
COM UNA BALDUFA SOBRE L'ASFALT.....	230
BOSTON'S BRICKS.....	233
ENTRE CAPE CODE I DÉNIA	236
MONTREAL AMB EL MAPA A LA MÀ.....	238

LLUNY

La Plaza, Santa Fe, Nou Mèxic.

LLUNY

Val la pena de veure l'avui per, un altre dia, fruir-ne als boscos acollidors del record. I cal deixar pistes i col·leccionar fetitxes que temps a venir ens faran més viva l'evocació. Així, no és pas que la vida se'ns torni estantissa, sinó que la convertim més aviat en fantasia; en, ai las!, literatura.

MIQUEL PAIROLÍ

Vaig arribar a Nou Mèxic amb un parell de maletes precintades a punt de rebentar i una motxilla tota atapeïda de papers en la qual guardava documents imprescindibles i l'ordinador portàtil.

Darrere havia deixat els meus fills encara menuts, de set i nou anys, i el seu pare. Ells esperarien un temps prudent fins que jo m'instal·lés a Santa Fe i m'acomodés a la feina nova. Uns mesos després s'afegirien a l'aventura.

Recorde el vertigen d'aquella nit abans de marxar, el buit a la panxa, la saliva espessa, els llavis segellats. La inquietud davant el que pogués passar em paralizzava. Sabia que em dirigia cap a Nord-amèrica i mai no havia imaginat poder estar tan lluny dels meus xiquets. El meu tarannà aventurer m'omplia de sobte de neguits i em deixava atemorida al bell mig del passadís d'un aeroport.

L'arribada i els començaments van ser angoixants, però, sempre hi ha gent generosa i amb bon cor que està disposada a obrir-te

portes o, si més no, a donar-te una empenta perquè en travesses el llindar. Amb aquesta empenta les primeres setmanes van ser més suportables. I aquella espera que semblava eterna fins que arribaren els meus fills fou un temps vertiginosament fugaç i em va venir just tenir l'apartament preparat per a la seua arribada.

En arribar el dia, un 6 d'octubre de 2014, no vaig poder centrar-me en res. I com que no arribaren fins ben entrada la nit, em va semblar una jornada inacabable...

Recorde cada detall de l'aterratge dels meus fills a l'aeroport de Santa Fe dos mesos després de la meua arribada. És un aeroport tan petit que sembla l'estació d'autobusos d'un poble qualsevol. Ells venien en avió des de Dallas i a la sala d'espera —on no hi érem més de deu persones— jo esperava d'aquella manera com qui no sap què espera. Aquella nit els meus peus no tocaven terra. Havia intentat donar un toc acollidor a l'apartament, però temia que el trobarien provisional, comparat amb la casa on vivíem habitualment. L'arribada em produïa alegria i alhora angoixa. No sabia com se sentirien els meus fills en una terra tan estranya.

Em ve sovint a la memòria la imatge dels xiquets i son pare baixant d'aquell avió i caminant per la pista d'aterratge. Tot era pròxim i a l'abast en el camí cap a la porta que els duia a la sala d'espera. Les seues carones cansades, però il·luminades, la roba de colors, tota la il·lusió i l'emoció concentrada en un gest, i jo que deia els seus noms ara i adés, mentre saltava i plorava d'alegria, i tota la sala s'amarava d'una complicitat acollidora. No era només jo qui els donava la benvinguda, sinó tothom.

Com sol passar, la joia dels retrobaments s'oblida ràpidament i aviat ens vam endinsar en el tràfec dels dies de feina i escola, en desenes de tràmits, compres, cabòries diverses, rutines, plaents algunes, d'altres menys. Tanmateix, i per damunt de tot això, al

llarg d'aquells tres anys va haver-hi moments preciosos, viatges inesperats, amics i amigues de gestos generosos. Memòria americana.

En retornar, passat un temps després d'instal·lar-me a València, vaig reprendre el dietari que havia anat escrivint durant aquells tres anys. Escèptica al principi, a poc a poc se m'imposava un fil narratiu, les connexions fluïen i aquelles cròniques prengueren forma de llibre. Els records, tot i que cada vegada més llunyans, se'm presenten sovint en forma d'escriptura.

El temps s'esmuny de manera quasi insultant, com un advertiment continu. Tant és així, que a hores d'ara sumen més els dies lluny d'Amèrica, que els passats allà, i fins i tot alguns noms, rostres i detalls s'han esvaït en la memòria: l'adreça de la casa on vivíem, el meu número de telèfon americà, els noms dels carrers, dels cinemes, dels restaurants, totes les contrasenyes memoritzades. Tota aquella informació que manejava amb naturalitat ara se m'escola entre els intersticis dels records, tan fràgils i poderosos alhora. Tots aquells codis es dissolen llunyans, com un sospir en el vent tramuntanal. Allò que en algun moment de la nostra vida ens va donar recer, suport, i ens va embolcallar, es difumina i esdevé una ombra de la qual ja no encerte a endevinar-ne els límits.

De tant en tant, però, sense avís ni prevenció possible, sense antídote imaginable, com una fiblada, tornen els records i amb ells sensacions que s'apoderen del present. I de colp i volta és com si estiguérem davant d'aquells rostres, sentint les veus de la conversa, admirant un paisatge lunar des de la finestra del cotxe. Els meus fills me'n parlen, i jo a ells, en una mena de maniobra de defensa personal davant la nostàlgia i el desig de tornar algun dia a visitar, i encara millor a viure-hi, als Estats Units.

No és pensat i fet, caldrien molts preparatius i una decisió ben ferma per a emprendre de nou el vol. No descarte fer-ho algun

dia, si arriba el moment en què siga possible tornar a viure lluny de casa. En tot cas, ara ens queda el plaer de dibuixar mentalment allò que potser en aquell moment no vam saber veure ni percebre per la proximitat més rotunda. La distància, totes, la mental, la física i la temporal, matisen la vivència, de vegades la mitifiquen, d'altres li atorguen la bellesa justa.

«La memòria és la facultat més preciosa que té l'home, encara que no –i no en som prou conscients– la més precisa (...). Amable, embolcalla amb paper de cel·lofana els instants més bells; refà, engalanant-los, el decorat de les hores més plaents», escriu Miquel Pairoli.

Per això, de sobte un dia, no saps molt bé per quina raó, una lectura, una música, una conversa, una sensació, ves a saber, obrin la caixa i n'ixen indomables i salvatges les històries viscudes. Són moments aïllats: un vespre vora el riu, un trajecte en cotxe, l'evocació d'un rostre, d'una amistat, o simplement aquella angoixa que amarava els moments de partença, quan havíem de tornar a casa, sent ara una família diferent.

Lluny d'Amèrica, han passat ja un grapat d'anys i cada vegada em costa més recordar amb precisió segons què. Tanmateix, de vegades les imatges venen clares i poderoses, i llavors ho deixo estar tot i me n'ocupe perquè sé que és la manera de fer les paus amb les absències, amb la pèrdua, sucumbint al plaer de recordar i fer lloc al desig, ara que estic tan lluny de tornar a Amèrica. És per això que he escrit *Lluny d'Amèrica*.

L'ÚLTIMA NIT

És la meua última nit a Santa Fe abans de tornar a casa i afrontar un temps d'incertesa. Els nervis de buidar fins al darrer detall, netejar, tancar les maletes i no oblidar cap paper ni document imprescindibles no em deixen dormir. És un viatge molt llarg que tornem a fer separats com a família. Els meus fills amb el seu pare per un costat i jo per un altre. Fa tres anys que viatgem d'aquesta manera per raons diverses, i sempre em torna aquesta sensació estranya i peserosa que em produeix viatjar paral·lelament, però per rutes diferents, fins que ens ajuntem en un destí comú.

Contrarellotge i sense pietat he hagut de recollir tot allò que hem escampat i acumulat durant tres anys per tal de deixar la casa tal com la vam trobar, buida i asèptica, un apartament més, sense cap remor ni aroma, un número sense ànima.

És molt tard, i mentre intente arrapar unes hores de son a la matinada, el meu cap fa i desfà, feineja i feineja: mudar-me de nou, empaquetar la casa, posar part de les nostres vides o memòries en capsos, en un racó i a l'espera, una mena d'exercici físic i mental molt sa per a apreciar el que guardem i per a prendre consciència del que no necessitem.

Des que vaig venir a viure als Estats Units en sóc més conscient. Hi vaig arribar amb un parell de maletes i avui necessitaria mig contenidor per a posar-hi a dintre tot el que hem acumulat. Mobles i objectes regalats, d'altres reciclats, ni una mínima part